

Filitalia, de vereniging voor verzamelaars van postzegels van Italië en gebieden, Vaticaan en San Marino, is door ere-lid Leo van der Meer opgericht op 25 oktober 1997. K.v.K. Rijnland nr. 28077878. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari t/m 31 december; opzeggingen vóór 1 oktober. Contributie: € 15 per jaar, over te maken op rekening IBAN NL17 RABO 0346 8193 69 t.n.v. Filitalia. Contributie buitenland: € 20 per jaar. Dit blad verschijnt vier keer per jaar. Losse nummers € 4,00

ISSN 2211-5048

www.filitalia.nl

Jaargang 27, november 2024, nummer 4

EEN HERT VAN ADI UGRI NAAR ROME

In 1938 gaf Africa Orientale Italiana een lange serie uit van in totaal 35 waarden. Het mooiste zegel is ongetwijfeld de 3,70 lire met de afbeelding van het zogenoemde Grant-hert. Deze waarde is weinig gebruikt want de tarieven gingen net voor de uitgifte van de serie met een flinke stap omhoog. Daardoor werden sommige waarden vrijwel niet gebruikt. Gelukkig was de afzender van deze brief zo slim de frankering van 7,20 lire samen te stellen met 4 verschillende zegels, waaronder die mooie 3,70 lire.

IN DIT NUMMER

- DE EERSTE SERIE VAN A.O.I WAT EEN FEEST!
- EEN OPTISCHE INSTRUMENTEN PERFIN
- EEN FILATELISTISCHE RONDREIS DOOR ITALIAANS RHODOS
- EEN FASCISTISCH ZEGEL
- INTERI POSTALI – BUONI RISPOSTA INTERNAZIONALI EN HET PIRAMIDE SPEL
- EN NOG VEEL MEER

DE EERSTE SERIE VAN A.O.I. WAT EEN FEEST!

Vincent Prange

1938. Twee jaar na de definitieve geboorte van Africa Orientale Italiana kwam dan eindelijk de eerste serie eigen postzegelserie aan de loketten in Eritrea, Somalia en Ethiopië. Een zware bevalling na een lange zwangerschap van bijna 20 maanden! Immers: op 15 mei 1936 gaven de troepen van keizer Haile Selassie zich na een vuile oorlog aan de Italianen over en niets stond meer de Italiaanse hunker naar een nieuw Romeins keizerrijk in de weg. Dus ook niet naar een mooie serie postzegels!

Op 1 juni 1936 werd een wet uitgevaardigd, die de gouvernementen Ethiopië, Amara, Somalia, Harrar, Galla-Sidama en Addis Abeba liet samenklonteren tot één geheel onder een onderkoning en daarboven natuurlijk Keizer Victor Emanuel III. Een waanzinnig groot gebied van 1,1 miljoen km² en maar 10 miljoen inwoners. Al voor de inname van hoofdstad Addis Abeba hadden de posterijen al twee zegels (van 25 en 50c) speciaal voor Ethiopië uitgegeven (later aangevuld tot een serie van 6) zodat het van meet af aan voor de wereld duidelijk zou zijn dat Ethiopië voortaan Italiaans gebied zou zijn. De wereld reageerde nogal gelaten op deze verovering met een internationale economische boycot die slechts een paar weken duurde.

Italië heeft eindelijk zijn eigen keizerrijk

Vier zegeltjes waarmee Italië protesteerde tegen de internationale boycot, waarbij de bevolking werd aangemoedigd vooral Italiaanse producten te kopen.

Op 30 september 1936 werd een wedstrijd aangekondigd voor het ontwerpen van een serie van 33 postzegels (die later aangevuld zou worden met 2 expresse zegels). Uit de inzendingen werden uiteindelijk zeven kunstenaars aangewezen die op de een of andere manier het unieke van het nieuwe rijk in hun ontwerpen lieten terugkomen en een stukje van de serie voor hun rekening namen.

De ontwerpen van deze kunstenaars werden als volgt uitverkoren om deel uit te maken van de nieuwe serie:

Enrico Castelli ontwierp de waarden 2c, 30c en 3,70 lire met een prachtige weergave van het grote Somalische Grant hert. Voor mij (maar smaken verschillen) is de in koperdiepdruk uitgevoerde versie van 3,70 lire een van de mooiste zegels van het gehele Italiaanse verzamelgebied.

Van de Romeinse graficus en beeldhouwer **Guiseppe Latini** waren twee verschillende ontwerpen uitgekozen. Voor de

5c, 35c, de 10 en 20 lire was dat een leeuw (het symbool van Haile Selassie de leeuw van Juda) die aangevallen werd door een (Romeinse) adelaar. Voor de zegels van de 15c, 75c en 5 lire maakte hij een voorstelling van een Romeinse legionair die een soort vlaggenstok in de bodem plant met daaraan de symbolen van de nieuwe overheersers, waarbij heel klein ook het portret van de Duce zichtbaar is.

Corrado Mezzana (bekend van de beroepenserie uit 1950) maakte de ontwerpen voor de 7½c, 20c, 50c en 1,25 lire met het portret van “Keizer” Victor Emanuel III.

Giuseppe Rondini, een bekende ontwerper van talloze postzegels, maakte voor de gewone serie het ontwerp van de nieuwe straten in Ethiopië (de 25c, 1 en 2,55 lire).

Op het plaveisel zien we de slagschaduwen van de nieuwe bewoners. Ook de afbeelding van keizer Augustus-gevonden (?) in de Nijldelta- op de 10c, 1,75 en 20 lire zijn van zijn hand. Overigens heb ik over dit beeld niets kunnen vinden op wikipedia.it. Wel een bijna

identiek beeld van de God van de Nijl, genietend van een grote tros druiven. Zeg maar een soort Bacchus.

Rondini nam ook vier luchtpostzegels voor zijn rekening: de 60c en de 1, 2 en 5 Lire. Hierop is het beroemde meer van Tano (Ethiopië) te zien en alweer de Romeinse adelaar zittend op de punt van een rots.

De serie is dus goed voorzien van dieren en ook op de luchtpostzegels van

Renze Maffei komen wij een Romeinse adelaar tegen. In de rots was een vliegende adelaar uitgehouwen (althans volgens de ontwerper) wat zichtbaar was op de luchtpostzegels van 25c, 75c, de 3 en 25 lire.

Loris de Rosa was de ontwerper van de luchtpostzegels van 50c, 1,50, en 10 lire met het profiel van Mussolini, zoals dit ook in het echt door Italiaanse soldaten was uitgehouwen in de rotsen bij Amba Dux (Ethiopië). Uiteraard werd later dit overigens geslaagde beeld met dynamiet vernietigd.

Vigilio Retrosi, ook al uit Rome, maakte de ontwerpen voor de twee luchtpost-expressen waarden van 2 en 2,50 lire en ook de twee “gewone” espressowaarden van 1,25 en 2,50 lire.

het andere exemplaar is 10c aangegeven, maar dat was natuurlijk ver beneden de waardigheid van de grote dictator.

Het groene staande zegel was van Cisari, maar dat ontwerp heeft het niet gehaald.

De eerste dag

Op 7 februari 1938 was het dan eindelijk zover en verschenen op die datum de zegels aan de loketten van de belangrijkste postkantoren in de A.O.I. en het filatelistenloket bij het Ministerie van Africa in Rome. Helaas waren net 3 weken eerder belangrijke tariefsverhogingen doorgevoerd zodat enkele waarden nooit zonder bijgeplakte zegels op brief zijn te vinden. Helemaal zeldzaam is het zegel van 2c, bestemd voor braillestukken. Dit zegel is eigenlijk vooral gebruikt als sluitzegel op de achterkant van enveloppen en als vulmateriaal van de postzegelpakketjes voor plaatjesverzamelaars. Door het uitbreken van de tweede wereldoorlog was de gebruiksperiode nauwelijks meer dan 3 jaar met als gevolg dat zegels op brief uiterst schaars genoemd mogen worden. De nog resterende zegels werden nadat de Italianen het gebied hadden opgegeven nog gebruikt als belastingzegels op bankpapieren en tenslotte door de Engelsen vernietigd.

Over de oplagen kan ik u niet veel vertellen. In de catalogus van de onverkochte restanten, die in 1962 geveild zouden worden kom ik aantallen tegen die variëren van 150.000 (de lage waarden) tot 10.000 stuks (de 3,70 lire). Deze werden later vernietigd omdat de veiling met succes door de filatelisten en de handel werd geboycot. Overige informatie in de catalogi en andere literatuur ontbreekt.

Ik laat u wat brieven en andere zaken uit mijn verzameling zien:

Allereerst is daar een unieke, maar filatelistisch gefrankeerde brief vanuit het plaatsje Adi Ugri verzonden naar groot-officier Oreste Palumbo, een bekende verzamelaar uit Rome. Alle waarden van de hierboven beschreven serie hebben een plaats gevonden op de envelop: het groene zegel van 20 lire met het beeld van de God van de Nijl, de blauwe 25 lire luchtpost met de in de rotsen uitgehouwen adelaar en de bruine 2,50 lire luchtpost expresse zegel. In totaal 47,50 lire, een aardige overfranking waar 3,75 lire waarschijnlijk voldoende zou zijn geweest. Al deze 3 zegels worden in Sassone op brief met een streepje gewaardeerd.

Vanuit Dire Daua werd deze brief naar Bregenz in (Groot)-Duitsland verzonden met onder andere het door mij zeer geliefde zegel van 3,70 lire. Samen met de drie andere zegels is de totale frankeerwaarde 5,75 lire wat het juiste tarief was voor een luchtpostbrief naar het buitenland.

Nog een overgefrankeerde brief, waar ik echter mijn uiterste best voor heb moeten doen om deze op internet te verwerven. Hij is namelijk gefrankeerd met het expresse zegel van 2,50 lire, een waarde die je nooit op een "gewone" brief ziet. Dus is hij waarschijnlijk geplakt op verzoek van de geadresseerde, de verzamelaar Corazza in Merano. De totale kosten van de zegels op deze brief bedroegen 15,25 lire, een flinke scheut te veel denk ik.

Brief met mengfrankering van AOI, Somalia en Ethiopië en een juiste frankeerwaarde van 4,25 lire naar Duitsland met o.a. het direct na de verovering van Ethiopië uitgebrachte zegel van 25c met de beeltenis van "keizer" Victor Emanuel III. De brief is vooral interessant omdat hij vanuit Auasc (Somalië) verzonden is op 10 juni 1940, de dag waarop Italië de kant van Duitsland koos en mee ging doen aan de inval in Frankrijk. Zeg maar het begin van alle ellende van de Tweede Wereldoorlog.

Na de nederlaag van het Italiaanse leger werden op sommige Engelse dienstbrieven nog een tijd lang de zegels van A.O.I. gebruikt. Maar dat daarbij uitgerekend twee zegels met de beeltenis van Victor Emanuel werden gebruikt is wel heel bizar. Het briefje vanuit een veldpostkantoor in Somalië werd overigens netjes gecensureerd en volgens het aankomststempel op de achterzijde op 18 juni 1941 in Ngomeni afgeleverd.

Deze aangetekende brief aan de Duitse verzamelaar Felix Buchal is geheel volgens het toen geldende tarief van 2,75 lire verzonden. Interessant is het zeldzame gebruik van het zegel van 2,55 lire met als bijplakzegel de waarde van 20c.

Het geïllustreerde blad Impero Etiopia zendt deze brief naar de redactie in Rome volgens het tarief van 1,75 lire. Voor de expresse dienst werd het zegel van 1,25 lire gebruikt. Zie je niet vaak, een niet-filatelistische brief met dit zegel.

Op 22 april 1941 was de Banco di Roma in Mogadiscio nog in vol bedrijf hoewel de stad al op 25 februari in Engelse handen was gevallen. Op kwitanties werden de postzegels van A.O.I. als belastingzegels gebruikt.

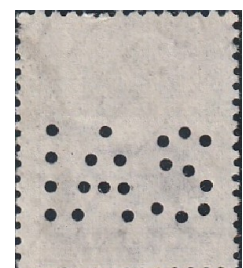

Achterzijde van de brief naar Duisland met het dringende verzoek “niet vouwen, inhoud postzegels” (ongetwijfeld die mooie serie van 35 zegels). Alles is goed afgesloten, zodat niemand de zegels er uit kon vissen, met o.a. twee zegels van de 2c, bedoeld voor braillestukken maar vaak gebruikt als sluitzegel.

EEN OPTISCHE INSTRUMENTEN PERFIN

Jan van Riel

De Firma “La Filotecnica” van Ing. A. Salmoiraghi gevestigd te Milaan perforeerde van 1913 tot en met 1931 met het perfin IAS. De getoonde kaart is verstuurd vanuit Milaan op 3 april 1931 en voorzien van 10 centesimi wat voldoende was voor drukwerk in het binnenland. De kaart is op 8 april 1931 aangekomen bij de Italiaans-Albanese kostschool van San Adriano te San Demetrio Corone.

De perfin met de letters IAS

De kaart met het perfin zegel verzonden naar San Denetrio Corone

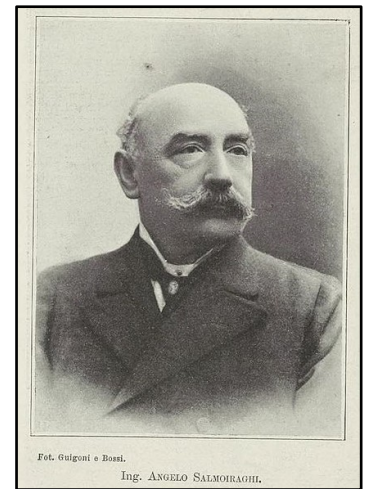
De oprichter van het bedrijf was Angelo Andrea Maria Luigi Salmoiraghi geboren op 27 januari 1848 in Milaan. Hij trouwde op 31 oktober 1873 met Costanza Novi (1848-1915) en na haar overlijden in 1915 met Maria Carolina Giulia Albertini met wie hij een zoon, Angelo kreeg (1920-1956).

Tachymeter

Angelo (sr) werd beschouwd als een van de grondleggers van de industriële optica in Italië. Hij leverde van 1873 tot 1939 een beslissende bijdrage aan de ontwikkeling van de industrie van precisie-instrumenten als microscopen, theodolieten, telescopen en andere wetenschappelijke instrumenten toegepast op topografie, maritieme navigatie, luchtfotografie en voor civiel gebruik.

Nadat hij het Technisch Instituut van Santa Maria had bezocht schreef hij zich in aan de universiteit van Pavia waar hij twee jaar fysische wiskunde studeerde. Hij onderbrak zijn studie om in 1866 als vrijwilliger tegen de Oostenrijkers te vechten in het Garibaldi regiment te Trentino. In 1870 studeerde hij af aan het Hoger Technisch Instituut in de industriële techniek.

Hij ging werken bij een spoorwegbouwbedrijf in Turkije en kwam in contact met de wetenschapper Ignazio Porro die hem de manier van meten en het grafisch weergeven van oppervlakken bijbracht door middel van een tachymeter. Porro is ook nu nog bekend van de verrekijkers met porro techniek.

Dit was voor hem de aanzet om zijn werk in Turkije op te geven en zijn leven te wijden aan de ontwikkeling van zijn schoolwerkplaats "La Filotecnica". Hij begon samen met Porro zijn bedrijf. Helaas wilde de start niet echt lukken en besloot hij als eerste, Italiaanse naaimachines te maken, Dit onderdeel verkocht hij in 1881 weer aan firma Prinetti Stucchi & C.

Ondanks de successen van Europese fabrikanten lukte het Filotecnica om succesvol precisie-instrumenten te maken en te verkopen, mede dankzij de medewerking van de Poolse technicus Francesco Koristka. Salmoiraghi breidde zijn assortiment geleidelijk uit met onder andere instrumenten voor geodesie, astronomie, verrekijkers, afstandsmeters, thermometers, chronometers, barometers, microscopen, kompassen en andere apparaten.

Kist met theodoliet

Typeplaatje op de theodoliet kist

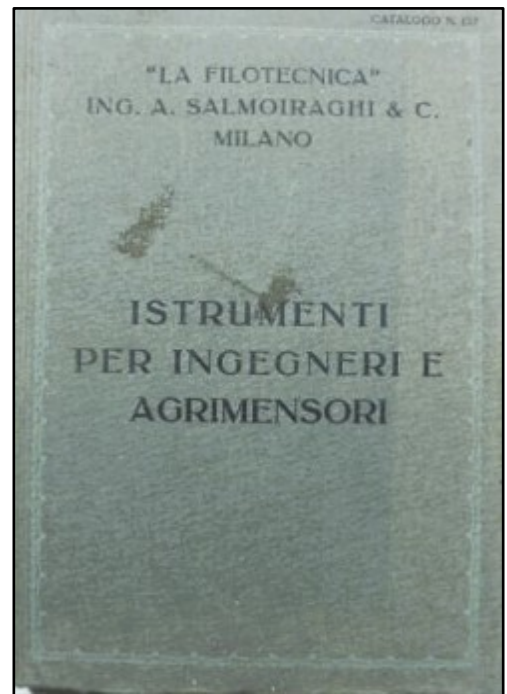
Deze materialen werden geleverd aan het Ministerie van Oorlog, het Militair Geografisch Instituut, observatoria en universiteiten. De geringe omvang van de interne markt dwong hem nieuwe afzetmogelijkheden te zoeken in het buitenland. Hij opende kantoren in verschillende Europese landen en Amerikaanse steden. Door de perfectie van zijn apparaten kreeg hij talrijke prijzen en onderscheidingen. Filotecnica werd in 1905 omgevormd tot een Commanditaire Vennootschap.

Kompas uit 1903

De eerste wereldoorlog was een buitengewone kans voor de werkplaatsen van optische en precisie-instrumenten voor de bevoorrading van marineschepen, artillerie en militaire vliegtuigen. Filotecnica werd opgeroepen om periscopen voor onderzeeërs, prisma verrekijkers en uitrustingen voor “instrumentele vluchten” te ontwikkelen. Dit was niet echt naar de zin van de vredelievende Salmoiraghi. Na de oorlog probeerde hij een perspectief van verzoening nieuw leven in te blazen. In 1928 richtte hij de Professionele School voor Optica op. Hier werd onderwezen in het maken van cinematografisch- en projectieapparatuur, lenzen voor brillen enz. Onvermoeibaar richtte hij in 1931, hij was toen al 83, het tijdschrift “La Filotecnica” op, dat tot doel had optische industrie te ondersteunen en uit te breiden op civiel en militair gebied. Het is niet verrassend dat het fascisme het Koninklijk Instituut voor Optica promootte. In 1935 werd Filotecnica opgenomen in de IRI (Istituto per la Ricostruzione Industriale) opgericht door het fascistische regime.

Catalogus van “La Filotechnica”

Salmoiraghi stierf op 3 februari 1939 te Milaan in het bijzijn van zijn vrouw en zoon Angelo. Later is het bedrijf opgegaan in “Salmoiraghi & Viganò” gespecialiseerd in brillen, zonnebrillen, contactlenzen enz. De productie van technisch-wetenschappelijke instrumenten werd hierna stopgezet. Vandaag de dag is de naam "Salmoiraghi" nog steeds bekend in Italië, vooral door de 250 optiekzaken van "Salmoiraghi & Viganò," die zijn naam eer aan doen.

Bronnen:

Wikipedia, Catawiki.

Foto van A. Salmoiraghi: Guigoni e Bossi

Catalogo di Perfins di Italia van J.J.C. van Riel

Noteer alvast in uw agenda!

DATA VOOR 2025

Houdt deze vier data in 2025 vrij en blokkeer ze alvast in uw nieuwe agenda 2025 voor onze bijeenkomsten:

15 februari
17 mei
27 september
29 november

Ik hoop op veel bezoek op deze data, waar u natuurlijk ook aan de interessante “live” veilingen kunt deelnemen.

Ik zie u in ieder geval graag op zaterdag 30 november a.s. in Castricum voor de laatste clubmeeting van dit jaar!

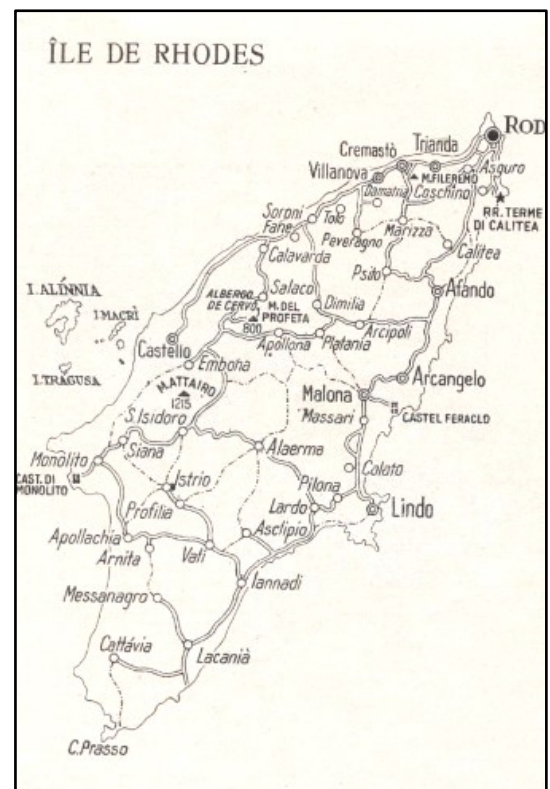
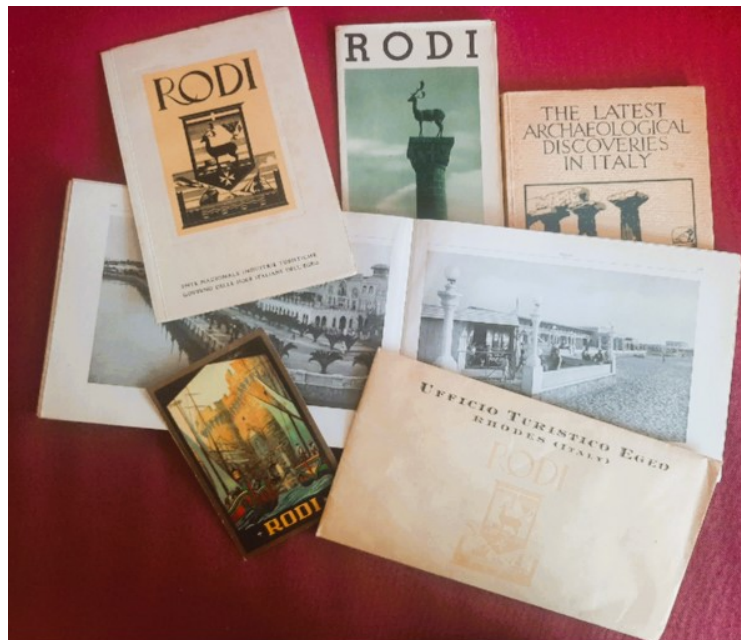
ONZE VEILINGEN

De vorige veiling tijdens onze bijeenkomst op 28 september in Castricum was een zeer groot succes, ondanks de afwezigheid van enkele leden, die nog op vakantie waren. De opbrengst sloeg alle records en kon met een netto-omzet van bijna 4000 Euro een nieuwe top bereiken. De volgende veiling op 30 november brengt weer veel bijzonderheden, want o.a. de luchtpostverzameling van onze voorzitter komt aan de beurt. Dus liefhebbers van mooie brieven: sla uw slag!

EEN RONDREIS DOOR ITALIAANS RHODOS IN 1930

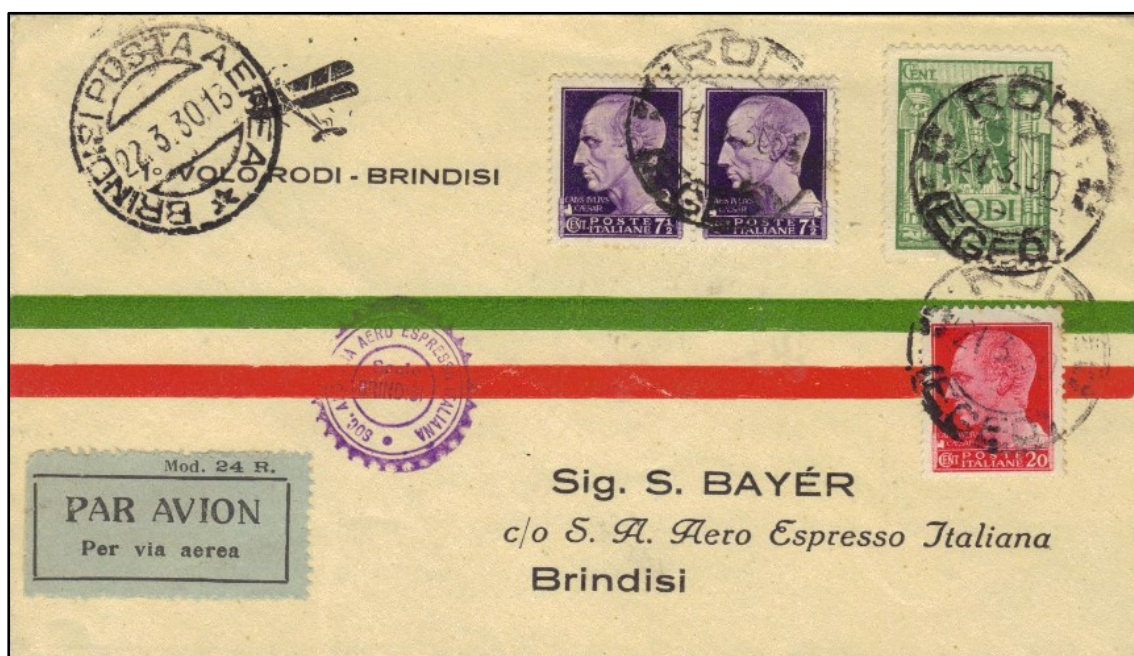
Vincent Prange

Amsterdam, 2024, maar in gedachten Rhodos, 1930.

Plof! Daar valt een grote envelop in de bus. De afzender is ENIT Egeo, zeg maar de VVV van de Egeïsche eilanden, die sinds mei 1912 onder Italiaans bestuur staan. Snel opengemaakt, daar ligt er een aantal mooie brochures op tafel. De boekjes hebben kleurige omslagen, maar binnenin staan alle plaatjes helaas in zwart/wit. Opvallend is de afwezigheid van mensen op de foto's. Zijn de eilanden zo dun bevolkt, zijn er helemaal geen toeristen? Dat gaan we zelf uitzoeken! Wij gaan naar Rhodos, sinds 1912 een bezitting (geen kolonie dus) van Italië en nu, 1930, eindelijk bereikbaar per vliegtuig!

We beginnen onze reis naar Rhodos of Rodi met een lange vliegtocht. We gaan met de KLM-Indië-lijn per Fokkertoestel naar Brindisi en vandaar uit met de nieuwe maatschappij Aeroespresso Italiana in een vliegtuig van het type S55 via Athene naar Rhodos. Pas in 1936 opende de KLM een rechtstreekse lijn Amsterdam-Rhodos v.v.

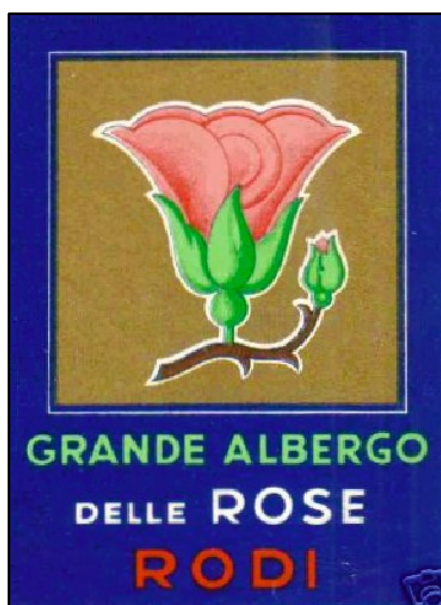

De luchtdienst Rodi-Brindisi v.v. door de AEI werd in maart 1930 geopend.

Ansichtkaart van het Grand Hotel delle Rose met op de achtergrond de vliegboten op het strand.

Het watervliegtuig van Aeroespresso landt op zee vlak voor het privé-strand van het Grand Hotel delle Rose, een schitterend Italiaans bouwwerk uit 1927 met tal van Oosterse motieven. Er zijn vrijwel geen gasten en de prijs voor een kamer met bad en diner bedraagt 50 Lire, ongeveer 5 gulden. Een prijs, die overeenkomt met wat je betaalt in ons onvolprezen Amstel Hotel! Het hotel is van alle moderne gemakken van de dertiger jaren voorzien zoals een tennisbaan voor het hotel. Onze badkamer heeft zelfs warm stromend water! Later, veel later is het gebouw ontdaan van alle oosterse motieven en is het een vierkant fantasieloos hotel-casino geworden waar toeristen hun laatste dollars kwijt kunnen raken. De directeur was, toen ik begin deze eeuw Rhodos bezocht, nota bene een familielid van “onze” Van der Valk. Maar er staat gelukkig (nog) geen toekan op het dak want het hotel was toen eigendom van een Israëliische investeringsmaatschappij.

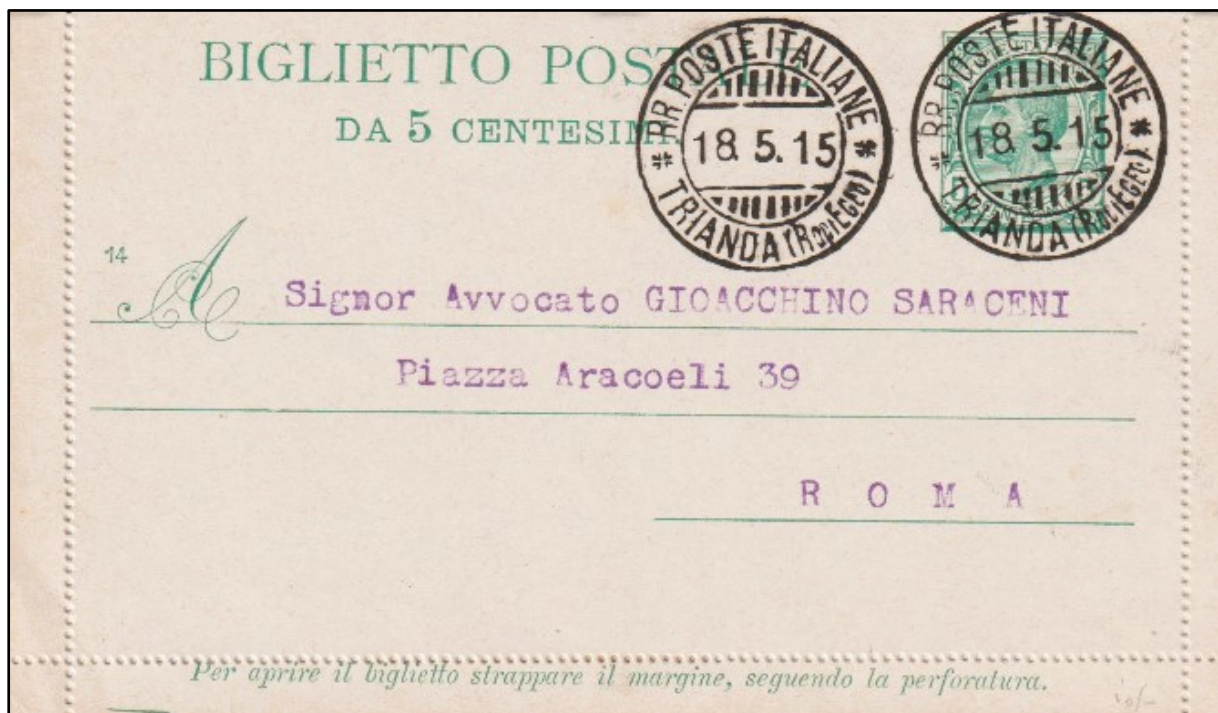

Bagage label van het Grand Hotel

Brief verzonden vanuit het Grand Hotel delle Rose op 25 september 1936 met bestemming Liberec in het voormalige Tsjechoslowakije en het huidige Tsjechië.

Terug naar 1930; we zijn van plan het binnenland te verkennen. De Italianen hebben 400 kilometer verharde weg aangelegd, maar misschien moeten we ook wel van een authentiek ezeltje gebruik maken. Kijkend op de kaart stippelen wij onze reis als volgt uit: eerst gaan we naar de westelijke kustweg en terug. Een paar dagen later nemen we dan de kustweg in het oostelijke deel van Rodi. De volgende dag staat er een prachtige Bugatti klaar om ons comfortabel op weg te helpen. Eerst komen wij in Trianda, na Rhodosstad het grootste dorp van het eiland. In 1914 was hier al een postagentschap, maar de meeste inwoners gebruiken liever het grote postkantoor in Rhodosstad omdat dit de snelste verbinding met Italië garandeert. Vandaar dat je vandaag de dag niet snel een brief of een kaart met het stempel van Trianda zult vinden.

Een Biglietto Postale uit 1914 en filatelistisch afgestempeld in 1915. De brief is gericht aan Gioacchino Saraceni, een bekend verzamelaar en schrijver van oa *Le tredici isole dell'Egeo Italiano e la filatelia*

De weg gaat door een bergachtig landschap en af en toe ontmoeten wij een inwoner die zich verplaatst op zijn trouwe ezel. Onze volgende stop is Villanova, een klein, nieuw Italiaans dorp waarvan de inwoners nog geen idee hebben dat hier een halve eeuw later een heuse luchthaven zal zijn die jaarlijks duizenden toeristen uitspuwt. Het stadje heeft dan ook een nieuwe naam gekregen: Paradisi, wel heel veel eer voor zo'n vies stoffig nest!

Verder gaat het weer. De weg splitst zich in tweeën. Linksaf gaat het bergop naar een mooi, nieuw hotel: Albergo del Cervo. Niet ver daar vandaan moet zich een kleine Italiaanse landbouwkolonie bevinden, Campochiario genaamd.

Brief uit Campochiario van 22 september 1939 met bestemming Rome

Een brief uit Castello(s) naar Florence, afgestempeld op 19 januari 1923. Omdat Rodi geen kolonie was van Italië, maar een bezitting, kon je hier gewoon Italiaanse postzegels gebruiken.

De volgende dag bekeken we de prachtig gerestaureerde oude stad van Rhodos met zijn joodse wijk (de Juderia), waar eeuwen geleden de uit Spanje verbannen joden een goed heenkomen hadden gevonden en anno 1930 nog steeds Judeo-Spaans spreken. Van de wijk is anno 2024 niet veel meer over omdat op een zwarte zondag 23 juli 1944 de Duitsers het luchtalarm lieten afgaan en alle Joden naar buiten verordonneerden terwijl de rest van de bevolking in Rhodos moest binnen blijven. Op deze wijze konden ruim 1700 Joden ongestoord worden ingescheept op 3 schepen naar Athene. Slechts 43 joden gingen niet mee, want met de hulp van de Turkse consul Ülkümen waren deze tot burgers van het neutrale Turkije verklaard. Vanuit Athene ging de reis verder naar Auschwitz. Overlevenden van Rodi: 31 mannen en 120 vrouwen. (* zie voetnoot onder het artikel)

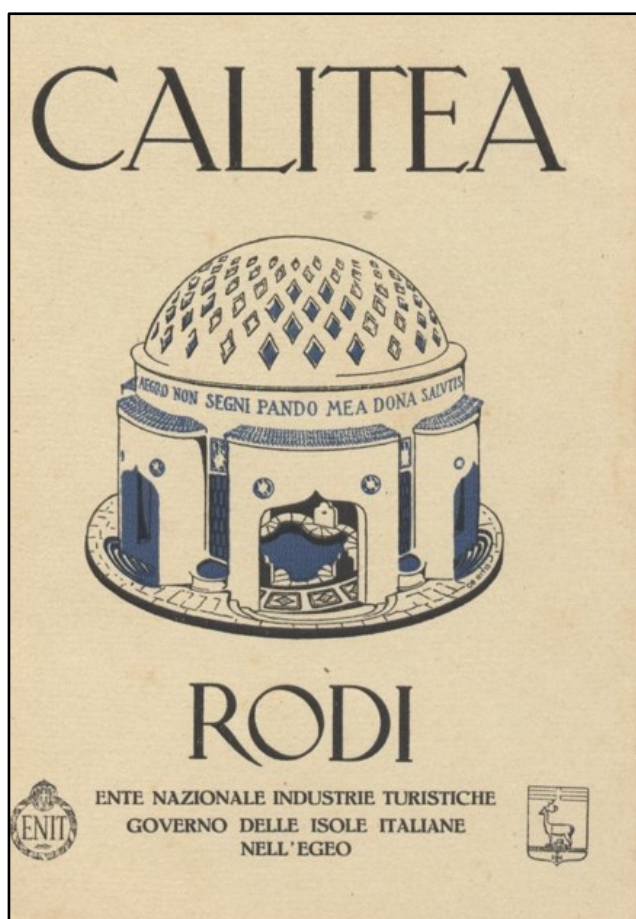
Terug naar onze reis in 1930. Wij bleven enkele dagen in de hoofdstad en verbaasden ons over de compleet nieuwe villawijk met het mooie regeringspaleis en het elegante Puccini-theater. Dit alles is door de Italianen in enkele jaren uit de grond gestampt. Het nieuwe Italië laat zich hier van zijn beste kant kennen! De verbindingen met het moederland zijn uitstekend en ook de meest verwende Italiaan krijgt tijdig zijn krantje per luchtpost thuisgestuurd.

Maar wij gaan rechtdoor naar onze eindbestemming: Castello. Eerst heette het dorp Castellos, maar dat klonk de Italianen te Grieks in de oren en dus werd na 1930 die 's' er afgehaald. Alleen was men vergeten het poststempel te wijzigen. Dat was een gebruikelijke gang van zaken, denk aan Lero/Leros, Lindo/Lindos etc. Wij konden in Castello na heel veel moeite een klein postagentschap ontdekken. Vermoeid, maar tevreden kwamen wij laat in de avond terug in het hotel om enkele uren later in onze mooiste tropenpak aan te zitten voor het diner.

Voorbeelden van enveloppen die werden gebruikt door Joodse bedrijven op Rhodos

Brochure van de ENIT (Italiaanse VVV) over Calitea op Rhodos

De volgende dag gaan we op pad voor de oostelijke route. Eerst doen we de Koninklijke Termen van Calitea aan, een schitterend complex, gebouwd door de beste Italiaanse architecten. Hier is onlangs, in september 1930, nog het 21ste internationale hydrologisch congres gehouden, waaraan door geneesheren uit de gehele wereld werd deelgenomen. (Na de 2^e wereldoorlog was dit complex een halve eeuw lang door de Grieken verwaarloosd. Toen ik het eind 1996 bezocht was het totaal vervallen, maar sinds 2007 is het weer in zijn oude glorie hersteld).

Brief van de directie van de Termen van Calitea naar Turijn, gedateerd 7 november 1938.

De serie ter gelegenheid van het 21^e hydrologisch congres afgestempeld op 20 september 1930 in Terme di Calitea

Wij maakten een stop in Malona. Ook daar troffen wij een klein postagentschap aan, waar post kon worden afgegeven. Gezien het geringe aantal inwoners (500, voornamelijk Griekse schaapherders) zal daar niet veel werk zijn. Pas enkele uren later kwamen we in Cattavia aan. Ook dit is een klein dorp met enkele honderden inwoners, de meesten van Griekse afkomst. Het postagentschap zal ook hier weinig te doen hebben!

Brief uit Cattavia verstuurd naar Taranto in 1940.

Een laatste stop voor wij weer in Rhodos-stad terug waren was Lindos, een badplaats in ontwikkeling.

Kaart met afbeelding van de kerk van Peveragno werd op 5 mei 1937 afgestempeld in Lindos – Isola di Rodi en verstuurd naar Rosanno in Calabrië. Het moslimdorp Kalamonas werd in 1929 overgenomen van de Turkse landeigenaar en omgedoopt tot Peveragno. Het werd bewoond door honderden boerenfamilies die uit Italië hierheen waren gebracht om fruit te verbouwen en te verwerken. De oorspronkelijke bewoners vertrokken naar Turkije en Rhodos stad. In 1947 werd Peveragno weer verlaten. De kerk en andere gebouwen doen nu dienst als kazerne.

Uit bovenstaand verhaal mag duidelijk zijn dat post uit Rhodos met andere stempels dan van Rhodosstad zelf een grote zeldzaamheid zijn. Een doodenkele keer vind je wel eens wat op een Griekse of Italiaanse veiling tegen meestal belachelijke prijzen. Gelukkig heb ik de afgelopen jaren ook wel eens wat op internet gevonden en kan ik u het resultaat daarvan bij dit verhaal laten zien. Ook zijn er in mijn verzameling bijzondere brieven met frankeringen van de Decennale-zegels en het voetbal zegel van 5,50 lire luchtpost. Kijk maar!

Brief ter gelegenheid van de eerste rechtstreekse KLM vlucht van Rhodos naar Amsterdam op 27 juni 1936

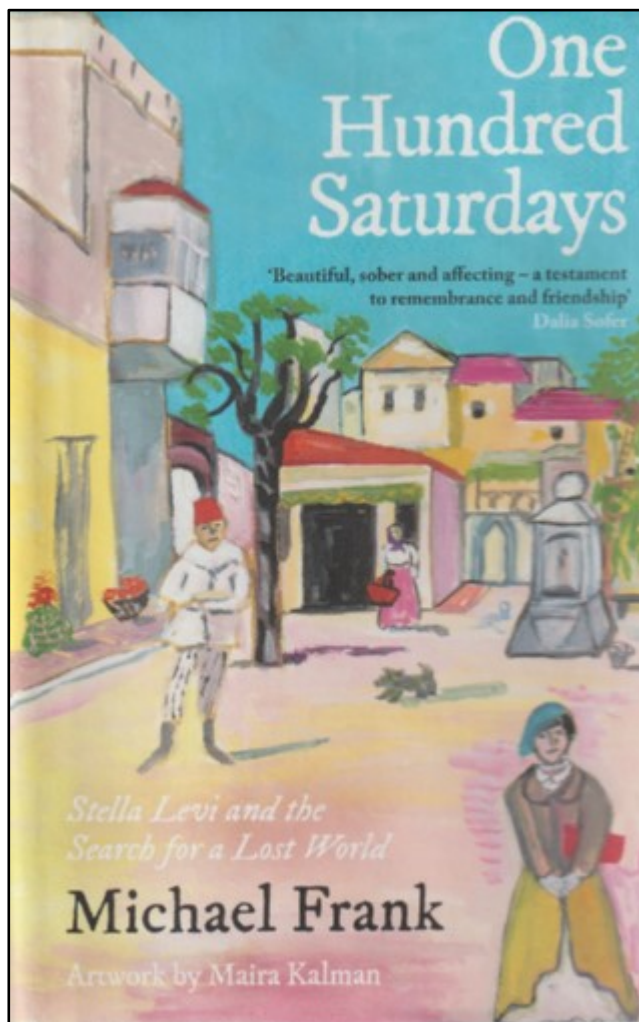
Luchtpostbrief gefrankeerd met twee zegels ter gelegenheid van het WK voetbal dat in 1934 gehouden werd in Italië. Brief werd verstuurd naar Genua en afgestempeld op 15 juni 1934.

Brief met 3 zegels van de Decennale-serie, verstuurd in januari 1933 naar Londen . Op de achterzijde bevinden zich nog 2 aanvullende waarden van 5 c.

* De meeste gegevens over het gebeuren in 1944 heb ik uit het boek *One hundred Saturdays*. Het is ontroerende verslag van gesprekken tussen de auteur Michael Frank en de in Rodi geboren 90-jarige Stella Levi. Stella bleek diep teleurgesteld in het feit dat de Italiaanse autoriteiten lijsten met de namen van de Joods inwoners aan de Duitsers hadden verstrekt en dat de Carabinieri assisteerden bij het bijeenrijven van de Joden. (Kijk eens hoe dat toe ging in ons landje waar de overheid zonder enig protest de namen lijsten van haar 150.000 joodse landgenoten aan de Duitsers overhandigden, een Nederlandse ambtenaar het J-stempel voor het paspoort uitvond, het ophalen van de Joden werd bijna helemaal aan de Nederlandse politie over gelaten, om maar te zwijgen over de schaamteloze behandeling van de weinige Joden, die na de oorlog in Nederland terugkeerden).

Meer informatie over deze gebeurtenis en over het leven in de Juderia van Rhodes is te vinden op www.jewishrhodes.org

EEN FASCISTISCH ZEGEL?

Vincent Prange

Wij leven in politiek vreemde tijden. In Italië is het fascisme nooit echt dood geweest. Na de oorlog hebben we gezien dat het gedachtegoed van Mussolini daar werd voortgezet in de partij MSI (Movimento Sociale Italiana) en daarna in partijen met namen als Forza Italia en Fratelli d'Italia. Elk jaar herdenkt deze partij de dood van enkele jeugdleden die vermoord zijn door linkse tegenstanders. Deze bijeenkomsten worden steeds drukker bezocht. De aanwezigen brengen hier massaal de "Romeinse" groet. De commotie is dit jaar echter groter, omdat verschillende aanwezigen ook een lidmaatschapskaart hebben van de grootste regeringspartij van het land: Fratelli d'Italia van premier Giorgia Meloni.

Een herinneringsbord bij het geboortehuis van Foschi

de schertsrepubliek RSI van Mussolini en vlak na de oorlog bij de oprichting van de neofascistische MSI.

Extra schrijnend is dat Poste.it in dezelfde periode van de uitgave van het zegel van Foschi ook een herdenkingszegel ter ere van de door de fascistten vermoorde parlementariër Giacomo Matteotti had uitgegeven. Dit alles tot afschuw van heel weldenkend (en veelal ook filatelistisch Italië). Maar alle kreten om het herdenkingszegel van Foschi niet uit te geven waren voor niets. Want zo zei men, het zou maar een nieuwe Gronchi Rosa geven. Dus kan iedereen het blok voor € 1,25 blijven kopen.

Herdenkingszegel voor de vermoorde Giacomo Matteotti

Het herdenkingsblok 'ter ere' van Italo Foschi

Nauwelijks overleden en nu al een herdenkingszegel met gladgestreken plooiën. Zou er afgezien van zijn bemoeienis met een voetbalclub nog een overeenkomst zijn met de heer Foschi??

INTERI POSTALI (deel 7)

Theo Admiraal

In de reeks artikelen over de Interi Postali wil ik dit keer iets schrijven over de Buoni Risposta Internazionali. De gangbare naam van deze postale documenten is Coupon-Réponse International in het Frans, de gangbare taal van de UPU. In goed Nederlands worden deze documenten Internationale Antwoordcoupon genoemd.

De Buoni Risposta vormen een afwijkende categorie binnen de Interni Postali, omdat er geen voorgedrukt zegel op staat. Ze speelden wel een belangrijke rol binnen het postale verkeer.

Als je een brief of kaart verstuurde, waarop je een antwoord verwachtte, dan wil je vaak de ontvanger/verzender niet opzadelen met het betalen van de retourporto. Voor binnenlandse post had je verschillende mogelijkheden. Je kon een cartolina postale gebruiken met een aangehechte en voorgefrankeerde antwoordkaart of je kon simpelweg een ongebruikt zegel in de envelop stoppen die de ontvanger kon gebruiken voor zijn antwoord.

Een cartolina postale met betaald antwoord (con risposta pagata) verstuurd in 1876 van Ferrara naar Molinella. Het tarief van deze dubbelkaart was 15 centesimi. Het tarief van een enkelvoudige kaart was overigens 10 centesimi. Tel uit je winst!

In dit geval heeft de verzender zijn adresgegevens nog niet op de antwoordkaart geschreven. Dat is niet zo slim, want de ontvanger zou deze nu ook voor andere doeleinden kunnen gebruiken.

In ieder geval is dit voor binnenlandse post een manier om de ontvanger niet te laten betalen voor de retourporto.

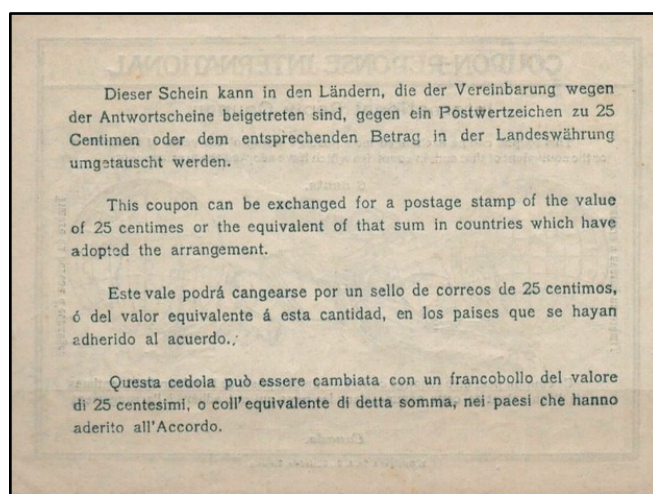
Voor buitenlandse post was het ingewikkelder. Het bijvoegen van een Italiaans zegel had geen zin en een Italiaanse antwoordkaart werd in het buitenland niet geaccepteerd. Hier lag een schone taak voor de UPU om een werkbare oplossing te vinden.

De UPU -Union Postale Universelle (Wereldpostunie in het Nederlands)- is opgericht in 1874 en is sinds 1948 formeel een gespecialiseerde organisatie van de Verenigde Naties, met als doel het optimaliseren van de postdiensten en het ontwikkelen en bevorderen van de communicatie tussen alle volkeren in de wereld. In de 19e en een groot deel van de 20e eeuw kon er alleen per brief gecommuniceerd worden, dus goede afspraken tussen de landen waren essentieel.

In 1906 kwam de UPU met de Coupon-Réponse International als oplossing voor het probleem. De CRI is een speciaal type postwaardestuk dat werd ontworpen om het eenvoudiger te maken voor mensen in verschillende landen om correspondentie te voeren zonder zich zorgen te maken over de verschillende valuta of postzegelsystemen in elk land. Het idee achter de coupon was simpel: een afzender kocht een internationale antwoordcoupon in zijn eigen land, en stuurde die met zijn brief naar een ontvanger in een ander land. De ontvanger kon deze coupon vervolgens bij het plaatselijke postkantoor omwisselen voor postzegels om een antwoord terug te sturen, zonder extra kosten.

Een Coupon-Réponse International kon in elk land dat lid was van de Wereldpostunie worden gekocht. De waarde van de coupon was gelijk aan de kosten van het verzenden van een internationale expresbrief tot 20 gram. De eerste Buono Risposta Internationali in Italië kwam uit op 1 oktober 1907. De waarde van de coupon was 30 centesimi. In 1916 werd de prijs door middel van een handmatig stempel verhoogd tot 40 centesimi en in 1918 zelfs tot 60 centesimi. Deze verhoging vond plaats om valuta speculatie tegen te gaan. Van 1920 tot 1929 werden er zelfs geen coupons meer verkocht. Hierover later meer. Naast de tekst in het Frans stond er ook een omschrijving op van de dienst in het Italiaans. De verschillende versies van de coupons werden vernoemd naar de stad waar het wereldpostcongres had plaats gevonden. In 1906 vond dat plaats in Rome. De coupons voor alle landen werden gedrukt in Zwitserland en waren voorzien van een watermerk om fraude te voorkomen. De tegenwaarde van de coupon was 25 (Franse) centimes. Dat was voldoende om in alle landen een postzegel te verkrijgen.

Model 'Rome'

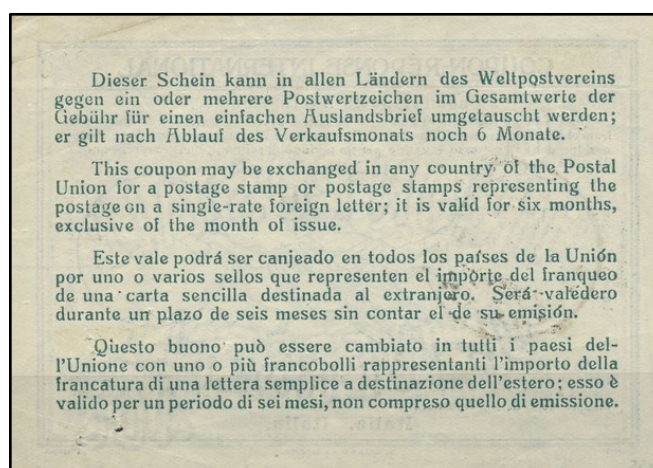

Voor- en achterzijde van de eerste Buono risposta internazionale, uitgegeven in 1907. Dit exemplaar is in 1908 gekocht in Porto Maurizio. Op de voorzijde de tekst in het Frans en het Italiaans en de waarde aanduiding van 30 centesimi. Kenmerkend voor het model 'Rome' zijn de afgebeelde globes, inclusief de meridianen en de parallellen. Op de achterzijde van de coupon staat de tekst in het Duits, het Engels, het Spaans nogmaals in het Italiaans.

Model 'Stockholm'

Na het model 'Rome' kwam in 1929 het model 'Stockholm' op de markt. De aankoopprijs was 2 lire. De belangrijkste verschillen met het model 'Rome' waren:

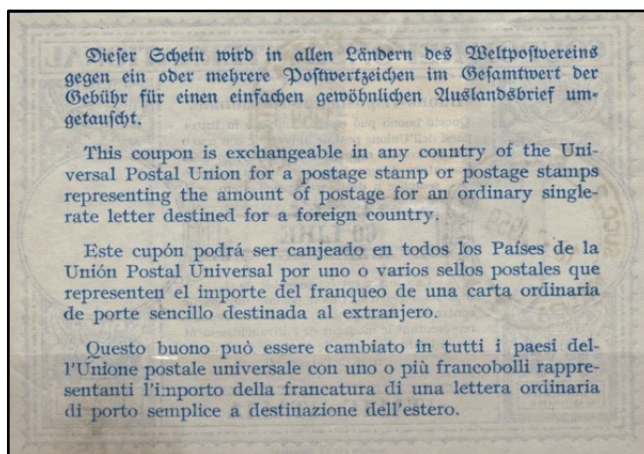
- Meridianen en parallellen op de globes waren verwijderd zodat de poststempels duidelijker leesbaar werden
- Vermelding van beperkte houdbaarheid. Maand van uitgifte plus 6 daaropvolgende maanden
- Geen vermelding van de tegenwaarde in centimes, maar alleen dat je hiervoor een zegel kunt krijgen in de goedkoopste gewichtsklasse

Voor- en achterzijde van de Buono Risposta Internazionale, model 'Stockholm'. De coupon werd op 11 januari 1932 aangeschaft in Gattorna, een klein dorpje ten oosten van Genua.

Model 'Londen'

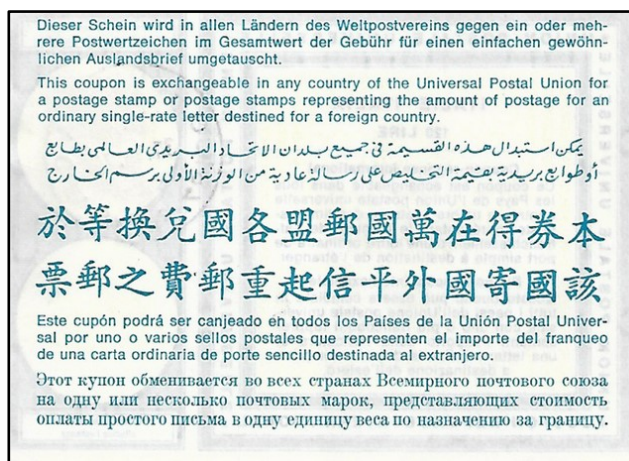
Van 1931 tot 1965 (met uitzondering van de jaren 1943-1946) werden de coupons van het type 'Londen' verkocht. In 1931 was de prijs 2 lire en deze werd in 1941 verhoogd tot 2,50 lire. In 1947, vanaf het uitroepen van de Repubblica Italiana werd de prijs verhoogd tot 60 lire. Door middel van een opdruk werd de waarde in 1950 110 lire en in 1956 120 lire. In 1960 kwam er nieuwe versie met een vaste waarde van 120 lire. De coupons hadden geen beperkte geldigheidsduur meer. Na een prijsverhoging moesten postzegels worden bijgeplakt als je nog een oude versie kocht.

Voor- en achterzijde van de Buono Risposta Internazionale, model 'Londen'. De coupon met een waarde van 60 lire werd op 18 juli 1959 aangeschaft in Verona. Het tarief was in 1956 verhoogd tot 120 lire. Er moest dus een zegel van 60 lire worden bijgeplakt. De Duitse tekst op de achterkant is gedrukt in het Gotische lettertype.

Model 'Wenen'

Dit model kwam uit in 1966 met een waarde van 120 lire. Een gewijzigde versie met een waarde van 140 lire kwam uit in 1974. De layout was sterk veranderd en de landennaam ITALIE – ITALIA werd in het rood gedrukt. Naast de Franse en Italiaanse tekst op de voorkant, werd vanaf deze versie de tekst op de achterkant standaard in zes talen afgedrukt; Duits, Engels, Arabisch, Chinees, Spaans en Russisch.

Voor- en achterzijde van de Buono Risposta Internazionale, model 'Wenen'. De coupon met een waarde van 120 lire werd op 31 december 1974 aangeschaft in Ravenna. Het tarief was in maart 1974 verhoogd naar 140 lire. Er moest dus 20 lire bijgeplakt worden.

Model 'Lausanne'

Dit model werd vanaf 1975 tot 2002 in 13 verschillende uitvoeringen uitgegeven. De waarde varieerde van 160 lire in 1975 tot 1800 lire vanaf 1992. De uitgevende landen waren niet meer verplicht om de waarde op de coupon te drukken. Italië besloot om de waarde wel te vermelden. Ook het zetten van het poststempel van het uitgevende postkantoor was in de meeste versies van deze coupon facultatief. Alleen het stempel van het kantoor die de coupon innam was nog verplicht. Tot 1991 was de coupon geldig voor een brief, verstuurd via de weg en/of het water (surface). Pas vanaf 1992 was de coupon ook geldig voor een brief via luchtpost (air). De tekst op de voorkant was alleen nog in het Frans. Het streven was om te komen tot een universeel model.

Twée exemplaren van de Buono Risposta Internazionale, model 'Lausanne'. De coupon met een waarde van 300 lire werd op 16 mei 1977 aangeschaft in Turijn. Het tarief was in juli 1976 verhoogd naar 350 lire. Er moest dus 50 lire bijgefrankeerd worden. Het rechter exemplaar met een waarde van 1800 lire werd op 16 maart 1993 aangeschaft in Bari. Deze coupon kon worden gebruiken voor een retourbrief via luchtpost. Er zijn geen coupons te vinden met een stempel van het ontvangende postkantoor. De coupon werd namelijk ingenomen om te worden verrekend met de UPU. In dit geval kocht Italië coupons van de UPU en betaalde de UPU het andere land op basis van ingenomen coupons.

Modellen 'Peking I en II', 'Nairobi', 'Doha', 'Istanbul' en 'Abidjan'.

Eigenlijk was het na 2002 gedaan met de CRI. Er was, onder andere door de opkomst van de e-mail, steeds minder behoefte aan deze service. Zoals ook met de overige Interi Postali werden ze eigenlijk alleen nog maar gebruikt voor filatelistische doeleinden. Er was geen waardevermelding. Op het postkantoor was de coupon te koop voor €1,29. Op de achterkant stond naast de tekst in zes talen ook een barcode.

Model Peking I
Cagliari
26 juni 2004

Model Peking II
Padua
1 september 2006

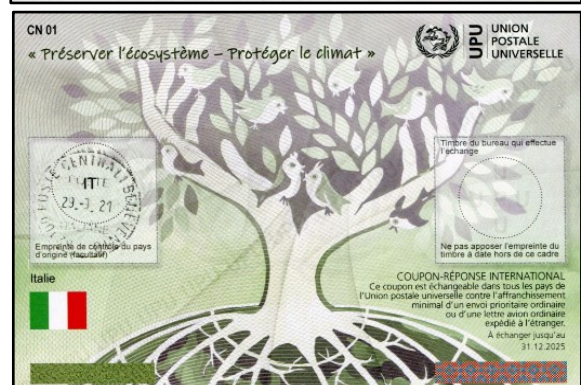
Model Nairobi
Rome
31 juli 2009

Model Doha
Florence
5 maart 2016

Model Istanbul
Benevento
20 oktober 2017

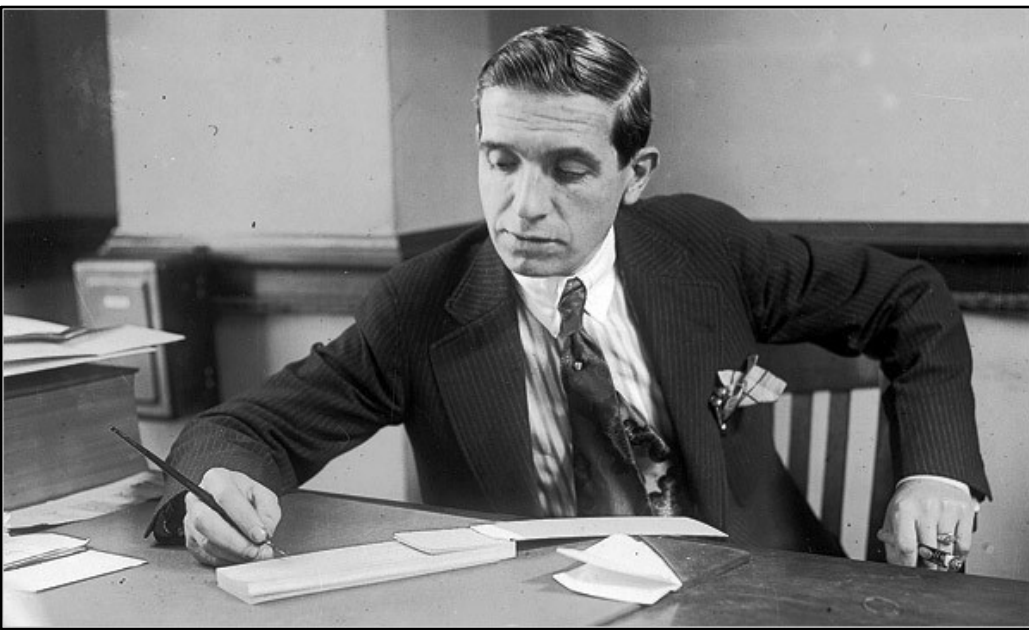
Model Abidjan
Benevento
29 september 2021

Hoe de Buoni Risposta Internazionali leidde tot een van de grootste zwendels in de geschiedenis.

Charles Ponzi werd op 3 maart 1882 geboren in Lugo, een stadje in de buurt van Ravenna. Na diverse financiële mislukkingen doorgemaakt te hebben emigreerde hij in 1919 naar Amerika. Hij ontdekte een kans die hem rijk leek te kunnen maken: het verschil in waarde van Coupons-reponse International tussen Europa en de Verenigde Staten. Door deze coupons te kopen in landen met een zwakke munt, voornamelijk uit Italië, en ze vervolgens om te zetten in Amerikaanse dollars, dacht hij een aanzienlijk rendement te kunnen behalen.

Laat ik een en ander verduidelijken met het volgende cijfervoorbeeld. Rond 1920 kostte het 5 dollarcent om een brief van de VS naar Europa te sturen. In die tijd kostte een CRI in Italië 30 centesimi. De wisselkoers tussen de lire en de dollar varieerde tussen de 20 en 25 lire voor een dollar. Gemakshalve ga ik uit van 22 lire. Voor 5 dollarcent kreeg je dus 1,1 lira. Dat is bijna 4 keer zoveel als de 30 centesimi die je betaald voor de CRI. Zelfs de kunstmatige prijsverhoging uit 1918 naar 60 centesimi maakte de zaak nauwelijks minder winstgevend. Dit grote verschil was ook de reden dat er tussen 1920 en 1929 geen CRI's meer in Italië verkocht mochten worden. Weet ook dat de postzegels in die tijd een wettig betaalmiddel waren. Dat was ook de reden dat veel bedrijven de bedrijfsvoorraad aan postzegels 'ongeldig' maakten door ze te voorzien van een perfin.

Ponzi startte een investeringsmaatschappij, de Securities Exchange Company, en beloofde investeerders dat ze binnen 90 dagen 50% winst zouden maken. De eerste investeerders zagen snel resultaten omdat Ponzi hen inderdaad terugbetaalde. Deze vroege successen verspreidden zich snel via mond-tot-mondreclame, en al gauw stroomden mensen toe om hun geld in Ponzi's plan te investeren.

Aanvankelijk leek alles goed te gaan, maar naarmate meer en meer mensen geld inlegden, werd het Ponzi-systeem steeds fragieler. Het was namelijk onmogelijk om voldoende rendement te halen uit de postzegelhandel zoals hij beweerde, vooral ook omdat Ponzi niet voldoende CRI's vanuit Europa naar Amerika kon krijgen. Europese postorganisaties kregen argwaan. Ponzi gebruikte simpelweg het geld van nieuwkomers om eerdere investeerders uit te betalen.

In 1920, na ongeveer 8 maanden, begonnen journalisten en overheidsfunctionarissen Ponzi's schema nader te onderzoeken. Ze ontdekten dat er geen echte winstgevende handel was, en dat het hele systeem op drijfzand was gebaseerd. Binnen enkele maanden viel het kaartenhuis in elkaar en Ponzi werd gearresteerd en veroordeeld voor fraude. Hij overleed op 18 januari 1949 in Rio de Janeiro. Sindsdien heeft zijn naam synoniem gestaan voor elk investeringsschema dat werkt door eerdere investeerders te betalen met het geld van nieuwe investeerders, zonder dat er sprake is van een legitieme winstgevende onderneming.

Moderne varianten van het Ponzi-schema, zoals die van Bernie Madoff, hebben veel grotere bedragen en langere tijdsspannen omvat, maar de basisprincipes zijn hetzelfde gebleven: het systeem kan alleen blijven werken zolang er een constante stroom van nieuwe investeerders is.

Het verhaal van de Coupon-Réponse International blijft een fascinerend onderdeel van de postgeschiedenis, deels door de connectie met Ponzi, de uitvinder van het piramidespel, maar ook door de rol die het speelde in het vergemakkelijken van internationale communicatie.

Bronnen: *Wikipedia en Delcampe
Filagrano Interi Postali 2023*

ADRESSEN FILITALIA

voorzitter

redacteur

veilingmeester

Vincent Prange

06-53313000

filitalia@upcmail.nl

- www.filitalia.nl

penningmeester

R.J. de Neree tot Babberich

023-5247830

deneree@planet.nl

vice-voorzitter

rondzendleider

Jan van Riel

0251-655778

rieldrissen@casema.nl

Lay-out clubblad

Theo Admiraal

admiraal.tram@gmail.com

secretaris / ledenadministratie

Leo van den Brun

06-51140411

secretariaat-filitalia@hotmail.com

Webmaster

Joost van Riel

PARTNER IN
THE GLOBAL
PHILATELIC NETWORK

CORINPHILA VEILINGEN BV

AMSTELVEEN - NEDERLAND

INFO@CORINPHILA.NL

TEL. +31 20 624 97 40

WWW.CORINPHILA.NL

CORINPHILA AUKTIONEN AG

ZÜRICH - ZWITSERLAND

WWW.CORINPHILA.CH

CORINPHILA

POSTZEGELS, MUNTEN EN PRENTBRIEFKAARTEN

UW INTERNATIONALE PARTNER!

CORINPHILA – EEN TRADITIE VAN SUCCES

Internationale marketing: Corinphila maakt deel uit van het Global Philatelic Network met gespecialiseerde postzegelveilinghuizen in vijf landen op drie continenten.

Filatelistische expertise: Door onze internationale ervaring en expertise en een internationaal en vermogend klantenbestand realiseren wij de hoogste prijzen.

Optimale presentatie: Hardcover veilingcatalogi voor bijzondere verzamelingen op land en op (eigen)naam.

Onze experts adviseren u graag vrijblijvend bij verkoop!

China 1897
"Small Dollar – The King
of Chinese Philately"

EUR 605.000*
CHF 605.000*
Zürich, juni 2018

Nederlands-Indië 1864
Absolute hoogtepunt –
Stempelproeven

EUR 67.600*
Amstelveen, sept. 2017

EUR 314.600*
CHF 314.600*
Zürich, juni 2018

West-Australië 1855,
"Inverted Swan"
De meest waardevolle
postzegel van Australië

Nederland 1852
Het enige horizontale brugpaar op brief

EUR 48.800*
Amstelveen, maart 2016

Zwitserland Kanton Zürich 1843
De Greifensee-brief – Icoon van Klassiek Zwitserland